

Інклюзивність та безбар'єрність публічного простору малого міста в Україні (кейс Гребінки)

<https://doi.org/10.17721/2786-4561.2025.6.1.-13/11>

Цапенко А. В., Гнатюк О. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
anastasiaatsapenko@gmail.com

Анотація. У статті проведено комплексне дослідження інклюзивності та безбар'єрності публічного простору малого міста України на прикладі Гребінки (Полтавська область). За допомогою чек листів від ГО «ЛУН МІСТО» проаналізовано доступність вулиць, парків, житлової забудови та суспільно значимих закладів. Результати свідчать про наявність системних проблем з безбар'єрністю, зокрема низький рівень облаштування пандусами, брак доступних укриттів, вбиралень та велоінфраструктури, значну відмінність між номінально доступними входами та фактично недоступним внутрішнім простором житлових будинків. Було виявлено системне недооцінювання потреб маломобільних груп населення при проектуванні та облаштуванні міського середовища, відсутність комплексного розуміння безбар'єрності, критичну нестачу інформації про доступність об'єктів, потребу в переході від формальності до глибокого розуміння універсального дизайну, потребу в активізації громадського контролю за процесом створення безбар'єрності.

Ключові слова: безбар'єрність, інклюзивність, доступність, мале місто, універсальний дизайн, міський публічний простір.

Inclusivity and barrier-free access of public space in a small Ukrainian town: A case of Hrebinka

Tsapenko A., Gnatiuk O.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
anastasiaatsapenko@gmail.com

Abstract. This article presents a comprehensive assessment of the inclusivity and barrier-free access of the public space in the small Ukrainian town of Hrebinka (Poltava region). The research analyses key urban environments, including streets, parks, residential buildings, and socially significant institutions, using the "City without Limits" checklists developed by NGO LUN MISTO. The findings reveal that the overall level of barrier-free access remains low, especially in terms of transportation infrastructure (e.g., lack of designated parking spaces for people with disabilities and poor pedestrian crossings) and public facilities (e.g., limited availability of inclusive restrooms, ramps, and shelters). While the entrance zones of some buildings are formally accessible, the internal space often remains inadequate for people with mobility or sensory impairments. Residential areas demonstrate relatively better accessibility, particularly in sidewalk quality and greenery, whereas public institutions show critical gaps in tactile information, adaptive furniture, and staff readiness for inclusive communication. A systemic underestimation of the needs of people with limited mobility in the design and development of urban environments was identified, along with a lack of comprehensive understanding of accessibility, a critical shortage of information about the accessibility of facilities. The study highlights the need for systemic change in small towns, emphasising the shift from symbolic measures to real implementation of universal design principles. The results can support local authorities in formulating strategies and action plans for creating inclusive and barrier-free environments in Ukrainian small cities.

Keywords: barrier-free, inclusivity, accessibility, small town, universal design, urban public space.

Вступ. Інклюзивність та безбар'єрність міських публічних просторів України. Проблема безбар'єрності в Україні має глибокі історичні корені, починаючи з радянських часів, коли

містобудівні норми не враховували потреби маломобільних груп, а люди з інвалідністю були значною мірою ізольовані. Економічні труднощі після здобуття незалежності також не сприяли належному фінансуванню адаптації інфраструктури. Багато громадських та соціальних об'єктів, особливо старий міський фонд, залишаються складними для доступу через відсутність необхідного обладнання, такого як ліфти, спеціальні входи та санітарні приміщення. Пішохідна інфраструктура також має недоліки, зокрема брак пандусів, зручних понижень бордюрів та тактильної навігації (Pomaza-Ponomarenko, 2023). Основними викликами є недостатнє фінансування адаптації середовища, застаріла міська інфраструктура та низький рівень обізнаності суспільства щодо важливості інклюзії.

Ситуація почала змінюватися лише в 2010-х роках, коли в Україні активізувалися громадські ініціативи, з'явилася міжнародна підтримка, а питання безбар'єрності стали частиною державної політики. Відповідно до Державних будівельних норм (ДБН В.2.2-40:2018), проектування, будівництво та реконструкція будівель мають враховувати потреби маломобільних груп населення. З виданням Указу Президента України «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні» (2020 р.) і схваленням Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (2021 р.) посилилася увага до створення умов для забезпечення рівних можливостей для всіх категорій громадян (Kochubei & Levchenko, 2021; Sergiienko, 2023).

У суспільстві зростає розуміння інклюзії як рівних можливостей для всіх завдяки інформаційним кампаніям. Важливу роль у розвитку інклюзивного середовища відіграє також проєкт «Без бар'єрів» Офісу першої леді, спрямований на створення комфортного середовища для всіх громадян. В Україні діє низка громадських організацій, що просувають принципи інклюзивності та безбар'єрного дизайну. Такі громадські організації відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку суспільства, адже саме вони формують культуру поваги до людської гідності, різноманітності та рівних можливостей. Вони сприяють підвищенню обізнаності громадян щодо прав кожної людини, підтримують ініціативи зі створення безбар'єрного простору та допомагають у впровадженні інклюзивних підходів у різні сфери життя — від освіти до міського планування. Приватний бізнес в Україні також поступово долучається до впровадження принципів інклюзивності та безбар'єрного дизайну, усвідомлюючи їхню важливість для соціального та економічного розвитку країни. В Україні активно впроваджуються ініціативи, спрямовані на створення безбар'єрного середовища та інклюзивності. Серед них виділяються «Громадські Правила безбар'єрної мови» (Without Barriers, 2021), «Альбом безбар'єрних рішень» (Big City Lab, 2023) та проєкти від ЛУН Місто, такі як чеклисти та мапи безбар'єрності (LUN.UA, 2024).

З початком повномасштабної російсько-української війни в 2022 році та зі збільшенням кількості людей на кріслах колісних, протезах, із втратою зору чи слуху зростає потреба в облаштуванні інклюзивних просторів. Для їхньої реабілітації та інтеграції необхідне створення зручних умов пересування та доступу до соціальних, медичних та освітніх закладів. Через вимушене переміщення великої кількості людей в межах країни зросла потреба у забезпеченні доступності транспорту, житла та громадських просторів.

У великих містах позитивні зміни у сфері безбар'єрності впроваджуються досить інтенсивно, водночас ситуація з безбар'єрністю публічних просторів у малих містах України є складною. Малим містам часто не вистачає ресурсів і уваги для комплексного вирішення проблем безбар'єрності, що ставить їх перед рядом труднощів. У малих містах важко знайти зручний з'їзд для крісел колісних або ж дитячих візочків, громадський транспорт рідко адаптований, а вулиці та інфраструктура часто не пристосовані для маломобільних людей. У багатьох адміністративних будівлях, магазинах, аптеках, кафе чи навіть лікарнях немає пандусів або ж вони зроблені формально й не відповідають нормам. Високі бордюри, розбиті тротуари, відсутність тактильних плиток для людей із порушенням зору – все це ускладнює пересування містом. Проблема ще й у тому, що місцева влада та бізнес не завжди сприймають

безбар'єрність як щось необхідне, а радше як додатковий тягар чи вимогу, яку можна обійти. У деяких малих громадах завдяки активістам відбуваються позитивні зрушення у питаннях безбар'єрності, проводяться аудити та змінюються підходи до проектування. Однак загальний процес залишається повільним через недостатнє фінансування та іноді байдужість (Nazaryan, 2025).

Метою дослідження, що лягло в основу цієї статті, була всебічна комплексна оцінка актуального рівня безбар'єрності та інклюзивності публічного простору міста Гребінки (Полтавська область) та виявити основні перешкоди, що заважають створенню доступного середовища для всіх груп населення.

Інклюзивність та безбар'єрність: теоретичні аспекти. Соціальна інклюзія є необхідною умовою задля подолання нерівності, набуття свободи та нової якості життя. Під інклюзією розуміється політика та процес збільшення ступеня участі всіх громадян у всіх галузях суспільного життя, за умови врахування потреб та можливостей кожного (Zahid.Net, 2024). Згідно з визначенням видатного економіста, лауреата Нобелівської премії Амартія Сена, «процес інклюзії характеризується наявністю соціального досвіду, який використовується всіма групами населення, рівністю умов для досягнення успіхів у житті, які надаються кожній людині для досягнення базового рівня благополуччя». З соціальною інклюзією пов'язується проблеми дотримання прав людини. У 1945 році ООН прийняла Загальну декларацію про права людини, в якій проголосила, що права людини не залежать від статі, кольору шкіри, національності, релігії тощо. Усі незалежні країни, зокрема й Україна, закріпили ці права у своїх Конституціях (Nalyvaiko & Martseniuk, 2023).

Соціальна дискримінація виявляється, коли до людей ставляться менш прихильно, ніж до інших у подібній ситуації, лише через їхню належність або сприйняття як таких, що належать до певної групи чи категорії. Людей можуть дискримінувати за віком, інвалідністю, етнічною приналежністю, походженням, політичними переконаннями, релігією, статтю, сексуальною орієнтацією, мовою, культурою та багатьма іншими ознаками. Дискримінація може здійснюватися у прямий та непрямий спосіб. Пряма дискримінація характеризується наявністю наміру дискримінувати людину чи групу людей. Непряма дискримінація має місце, коли нібито нейтральна умова, критерій, або практика де-факто ставить окрему особу чи представників/представниць певної меншини у невідгідне, порівняно з іншими, становище (Kolchenko et al., 2012).

Історично виокремлюють чотири етапи розвитку суспільства: виключення, сегрегація, інтеграція, інклюзія. На етапі виключення «інакша» категорія людей живе поза суспільством, не вважаючись його повноцінними членами. На етапі сегрегації створюється умовне «гетто», коли в окремому місці збирають людей, ізолюючи їх від суспільства. На етапі інтеграції «не таких» людей долучали до суспільного життя, враховуючи їхні потреби та створюючи певні умови. Зрештою, на етапі інклюзії така специфічна категорія людей (наприклад, люди з інвалідністю) стають активною частиною суспільства: вони приймають рішення, несуть відповідальність на рівні з іншими учасниками й учасницями суспільства (Stentsel, 2022).

Інклюзивність – це поняття, яке характеризує як суспільство, так і середовище. У Загальній Декларації Прав людини визначено концептуальні принципи інклюзії, згідно з якими сучасне суспільство має розвиватися на основі толерантності, поваги до людської різноманітності, без засудження та дискримінації, рівних можливостей, солідарності та безпеки (Budegay, 2022). В основу таких підходів покладено головну мету суспільного розвитку – створення «суспільства для всіх». Ще одним принципом інклюзії є принцип доступності, він є провідним принципом цілісної концепції сучасної соціальної політики. Інклюзивне суспільство прагне до того, щоб кожен його член відчував себе цінним та почутим, незалежно від раси, статі, віку, соціального статусу, релігійних переконань чи інших відмінностей. Це сприяє формуванню міцних спільнот, де кожен має можливість реалізувати свій потенціал (Budegay, 2022). Ключовими аспектами інклюзивного середовища є

архітектурна доступність, що забезпечує фізичний доступ до просторів; інформаційна доступність, яка гарантує, що інформація представлена у зрозумілому форматі для всіх; та соціальна доступність, яка включає толерантність, повагу та прийняття різноманітності.

Безбар'єрність – це концепція, що передбачає створення умов, у яких всі люди, незалежно від їхніх фізичних, сенсорних, інтелектуальних чи інших особливостей, мають рівний доступ до суспільного життя, усуваючи фізичні, соціальні та інформаційні перешкоди. Безбар'єрність є ключовим елементом інклюзивності та суспільною нормою, де кожному людину приймають і поважають, а рішення враховують інтереси всіх груп. Основними аспектами безбар'єрності є соціальна (участь у громадському житті), економічна (доступ до праці та фінансів), громадянська (рівна участь у прийнятті рішень), фізична та цифрова (доступність середовища, транспорту та послуг) (Azin et al., 2013).

У свою чергу доступність – це комплекс заходів загального характеру, які спрямовані на забезпечення людям з інвалідністю доступу до фізичного оточення, транспорту, інформаційних комунікацій та зв'язку нарівні з іншими громадянами. Забезпечення доступності дає можливість вести незалежний спосіб життя та брати участь у всіх його аспектах, передбачаючи суттєві реконструкції бар'єрної інфраструктури.

Найкращі безбар'єрні простори у світі створюють за принципом універсального дизайну. Універсальний дизайн (Universal Design) – це основа для проектування навколишнього середовища, громадських будинків і споруд, транспортних засобів загального користування, речей, технологій, будь-яких інформаційних видань чи способу подачі інформації та комунікацій таким чином, щоб ними могли користуватися найширші верстви населення, незважаючи на їх можливі функціональні обмеження (Azin et al., 2013; Sharma & Kumar, 2022). Універсальний дизайн важливий як при новому будівництві, так і під час адаптації вже існуючих об'єктів. Універсальний дизайн засновано на семи принципах, розроблених Центром універсального дизайну Університету штату Північна Кароліна: корисність і привабливість для людей із різними здібностями; гнучкість у використанні – врахування широкого спектра індивідуальних уподобань і можливостей; простота та інтуїтивна зрозумілість; сенсорна доступність; мінімізація небезпеки та несприятливих наслідків випадкових або ненавмисних дій; низькі фізичні зусилля при користуванні; ергономічність (Building and Construction Authority, 2016).

Попри вагомій здобутки і напрацьований досвід у створенні безбар'єрного простору у провідних зарубіжних країнах, навіть тут можна зауважити ряд недоліків: відсутність цілісного, продуманого безбар'єрного міського середовища; переважання туристичної спрямованості у перетворенні міського простору (адаптуються лише туристичні об'єкти, здатні задовольнити лише естетичні потреби населення – поза увагою залишається необхідність короткочасного відпочинку під час пішохідного руху, особливо це стосується міст зі складним рельєфом); більша увага приділяється людям із порушеннями опорно-рухового апарату, а не всім представникам маломобільних груп населення (Leshchuk, 2022).

Дані і методи. Дослідження інклюзивності та безбар'єрності публічного простору міста здійснювалось з метою оцінки його доступності для всіх груп населення, включаючи людей з інвалідністю, маломобільні групи населення, батьків із дітьми в колясках, людей похилого віку тощо. Методика базується на чинних нормативних вимогах, міжнародних стандартах та існуючих рекомендаціях, таких як чеклисти від ЛУН Місто. На підготовчому етапі дослідження відбувалось визначення об'єктів для дослідження (публічні простори, житлова забудова, суспільно-значимі заклади), ознайомлення з чинними нормативними вимогами щодо безбар'єрності, та аналіз чеклистів ЛУН Місто та їх адаптація до конкретного міського контексту. Етап польового обстеження передбачав заповнення чеклистів ЛУН Місто для кожного об'єкта дослідження, а також фото- та відеофіксацію ключових елементів (пандуси, тактильні елементи, навігація, доступність входів тощо). На аналітичному етапі відбувались систематизація заповнених чеклистів, підрахунки індексів та відсотків забезпеченості

досліджуваних об'єктів елементів безбар'єрності (за формулою: $I = (u/k) * 100\%$, де u – сума значень елементів, k – кількість елементів у відповідному аспекті), створення демонстративних діаграм, порівняння отриманих даних із нормативними вимогами, визначення рівня доступності досліджених просторів та формулювання висновків.

Безбар'єрність публічних просторів загального користування. Для аналізу безбар'єрності міських вулиць та парків використано 16 чеклистів «Місто без меж» від ЛУН Місто. Дослідження охопило ключові житлові, комерційні та адміністративні вулиці, а також усі чотири основні парки міста – від центрального до периферійних. Це дозволило отримати комплексне уявлення про рівень доступності міського середовища для маломобільних груп населення.

Загальний індекс безбар'єрності вулиць і пішохідних переходів становить 0,68 – середній рівень (рис. 1). Найбільш проблемною є категорія «Транспорт і паркування»: лише 38% комфорту для користування транспортом і 20% – для паркування, що створює бар'єри для людей з інвалідністю. Аналіз пішохідних переходів показав, що безбар'єрність трохи вища на комерційних і адміністративних вулицях (53%) порівняно з житловими (47%), проте обидва показники залишаються низькими. Основні проблеми – відсутність або невірне облаштування понижень бордюрів, відсутність тактильних і контрастних елементів, що ускладнює пересування для осіб з порушенням зору, людей похилого віку та батьків із візочками. Тротуари в цілому демонструють кращу ситуацію. Житлові вулиці мають майже 100% рівень за показниками рівності та якості покриття, тоді як комерційні – близько 43–86%. Ширина тротуарів понад 1,8 м забезпечена на більшості вулиць. Освітлення та наявність закритих водостічних систем також є позитивними факторами. Водночас, повна відсутність відокремлених велодоріжок є суттєвим недоліком. Велопарковки облаштовані на 100% комерційних вулиць, але лише на 60% житлових.

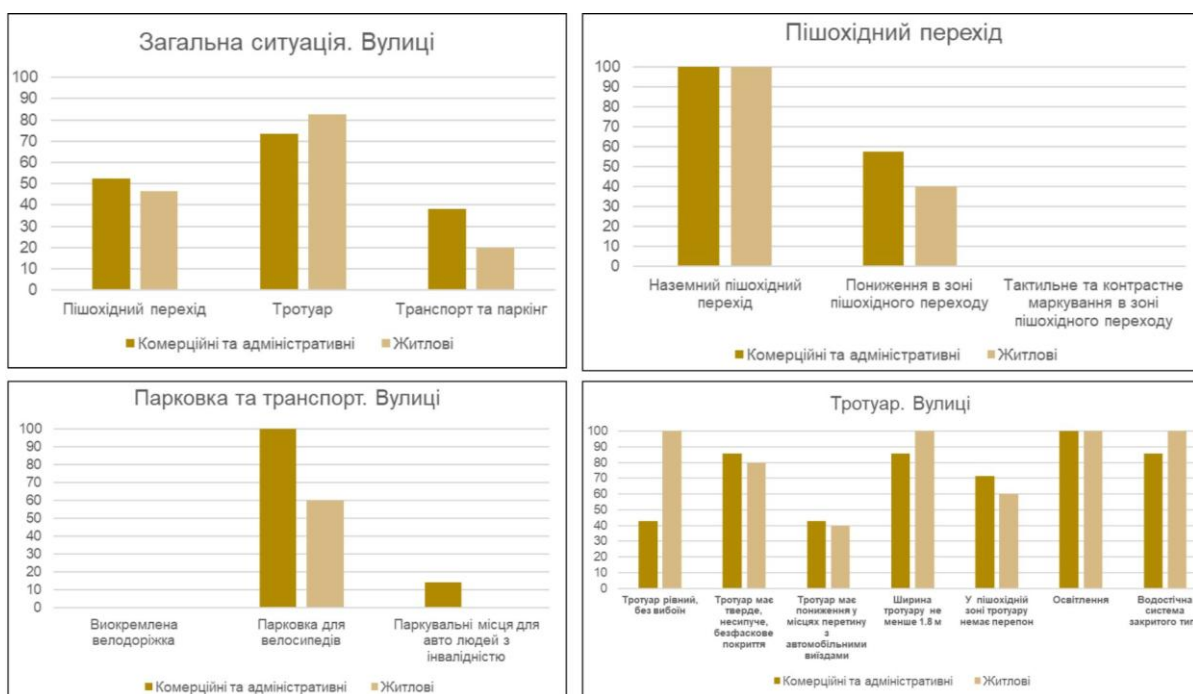
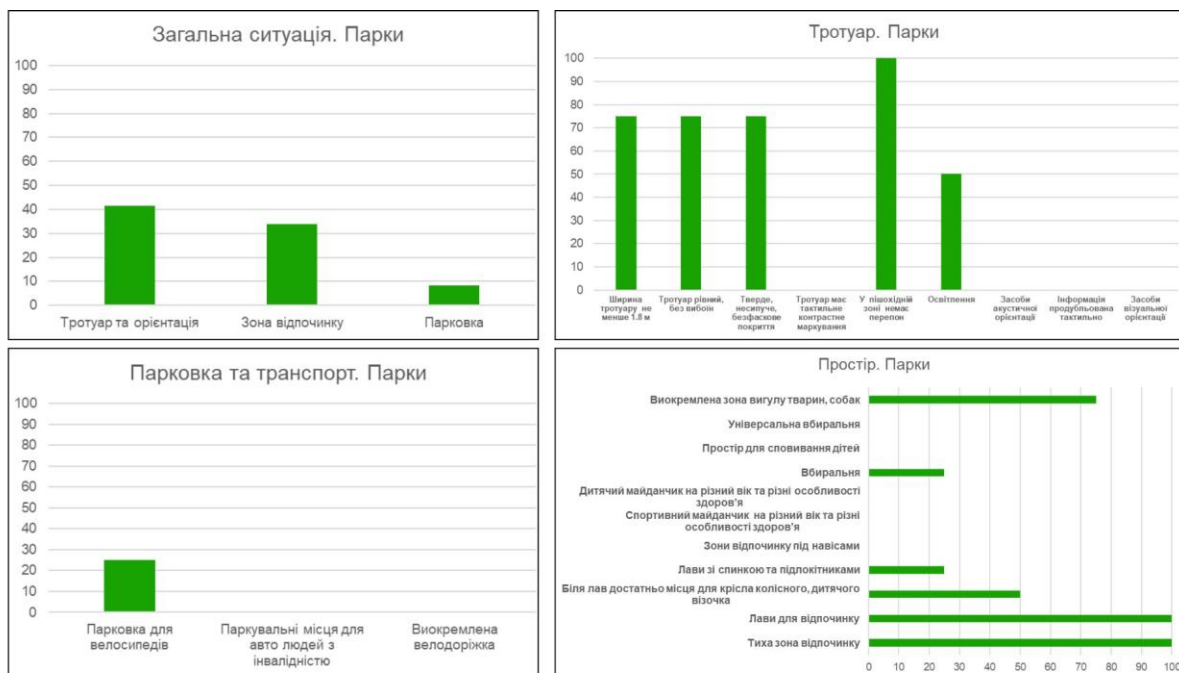

Рис. 1. Безбар'єрність вулиць

Паркові зони мають загальний індекс безбар'єрності 0,46 (рис. 2). Основні пішохідні маршрути в парках достатньо зручні, однак відсутні засоби тактильної чи візуальної орієнтації, що робить простір фактично недоступним для людей із порушеннями зору. Також проблемою є слабе освітлення половини парків, що обмежує час їхнього безпечного використання. Інфраструктура парків має змішані показники. У 80% парків є умовні зони для

вигулу собак, але майже відсутні універсальні вбиральні, місця для сповивання дітей або інклюзивні дитячі й спортивні майданчики. Лави наявні у всіх парках, але лише 25% мають спинки чи підлокітники. Позитивним є те, що 50% лав мають достатньо місця для розміщення візків. Зони тихого відпочинку доступні у всіх парках. Паркування біля парків і велосипедна інфраструктура – найменш розвинуті компоненти. Велопарковки є лише у 25% парків, а спеціально обладнані місця для автомобілів людей з інвалідністю – відсутні. Аналогічно, жоден парк не має відокремлених велодоріжок, що порушує принципи доступності та безпеки.

Рис. 2. Безбар'єрність парків та скверів

Безбар'єрність житлової забудови. У дослідженні проаналізовано 31 багатоквартирний будинок у місті, що охоплює фактично всю наявну багатоповерхову житлову забудову. Відповідно до методики ЛУН Місто, оцінка проводилася за 6 аспектами та 48 параметрами, які стосуються безбар'єрності входу, прибудинкової території, доступності транспорту, місць відпочинку та укриттів. Загальний індекс безбар'єрності становить 0,27 – дуже низький рівень, що вказує на системні проблеми з доступністю житла для маломобільних груп (рис. 3).

Найвищі показники мали аспекти «Вхід» (наприклад, багато будинків мають вхід врівень із землею) та «Місця відпочинку». Найгірша ситуація – з «Парковкою і транспортом» та «Укриттями». У центральній частині міста житло трохи доступніше, ніж на периферії, але різниця незначна. Найвищий індекс мають мікрорайони Центральний і Корея, найнижчий – Городище й Запуття, де переважає приватна забудова. Показник наявності входу врівень із землею – 71% у центрі та 50% на периферії. Проте майже всі під'їзди без такого входу не мають ні пандуса, ні підйомника, що є критичним бар'єром. Ліфти у будинках загалом відсутні. Сходи, хоч і не слизькі, не мають поручнів. Тобто, якщо сам вхід ще можна вважати прийнятним, то продовження маршруту до квартири – повністю бар'єрне для осіб з інвалідністю.

У категорії «Подвір'я» ситуація схожа в обох частинах міста. Відсутні інформаційні показники, доступні вбиральні, зони вигулу тварин, питні фонтани, що знижує загальну комфортність. Водночас наявність рівних доріжок, озеленення та тихих зон відпочинку біля більшості будинків є позитивними моментами. Найгірший аспект – паркування. Лише один будинок у центрі має місце для авто людей з інвалідністю та велопарковку. У решті випадків

ці елементи повністю відсутні, що обмежує доступ до простору навколо будинків як для водіїв з інвалідністю, так і для велосипедистів. Щодо місць відпочинку, ситуація в центрі трохи краща. Є лави, озеленення, тихі зони. Однак ігрові та спортивні майданчики слабо представлені, особливо на периферії. Відсутні зони під навісами та місця для батьків із дітьми (наприклад, столи для сповивання), що знижує комфортність для сімей. Аспект «Укриття» є найменш чітко оціненим. Формально 80% будинків мають укриття, але вхід до них майже завжди бар'єрний, що знижує реальну доступність у випадку надзвичайної ситуації.

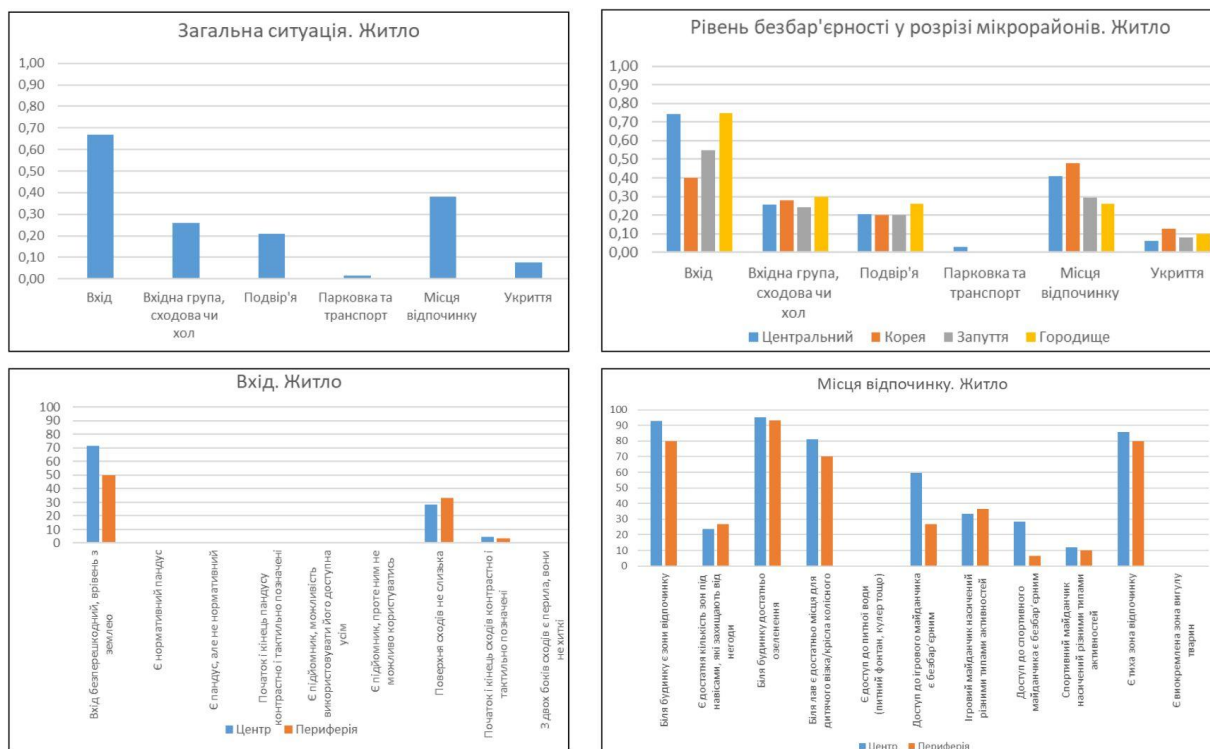

Рис. 3. Безбар'єрність житлової забудови

Отже, попри деякі позитивні елементи (рівень входу, внутрішні доріжки, озеленення), критичними залишаються відсутність пандусів, паркомісць для людей з інвалідністю, велопарковок та загальна недоступність укриттів. Ці проблеми потребують першочергового вирішення для створення інклюзивного середовища.

Безбар'єрність суспільно-значимих закладів та установ. Аналіз 30 закладів громади показав низький загальний рівень безбар'єрності (індекс 0,43), що свідчить про системні проблеми з доступом для маломобільних груп (рис. 4). Через відсутність укриттів у більшості закладів цей критерій не був включений до оцінки. Там, де укриття були, вони переважно залишалися недоступними через бар'єрний вхід. Лише одне шкільне укриття відповідало стандартам: обладнане підйомником, тактильними покажчиками, контрастним маркуванням і доступною вбиральнею.

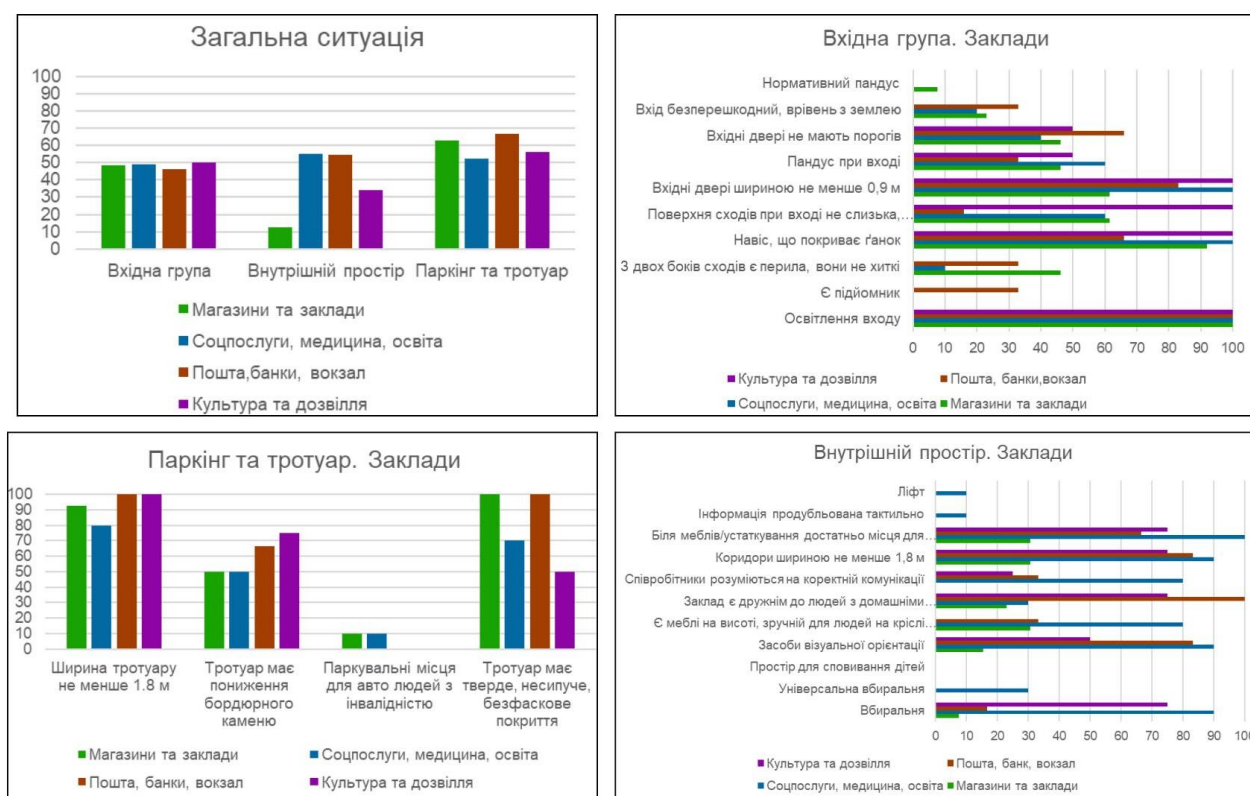
У єдиному закладі (поліклініка), де було виявлено ліфт, його вузький вхід унеможливив подальшу оцінку. Загалом лише 0-5% закладів мають ліфти, що критично обмежує доступ до верхніх поверхів. Аналіз трьох аспектів – «Вхідна група», «Внутрішній простір» та «Паркінг і тротуар» – показав значну варіативність. Найкраща ситуація – з вхідними зонами (середній показник близько 48%), гірша – з внутрішнім простором (нижче 55%, для магазинів – лише 12%). Паркінг і тротуари мають відносно кращі показники (53-66%).

Хоча вхід у заклад може бути доступним, далі часто виникає бар'єр – недоступність приміщень усередині. Це створює ефект «доступний вхід – недоступне перебування», що знецінює зусилля з облаштування входу. Щодо «вхідної групи», позитивними є показники

освітлення, наявності навісу і достатньої ширини дверей. Проте, наявність нормативного пандуса – рідкість. Підйомники фіксуються лише у виняткових випадках. Часто пандуси є формальними і не відповідають стандартам (кут нахилу, відсутність поручнів), тому не забезпечують реальної доступності. Додаткові бар'єри створюють високі пороги і відсутність поручнів на сходах – особливо це стосується пошти, банків, вокзалів та закладів торгівлі.

У внутрішньому просторі рівень просторової доступності залежить від типу закладу. Заклади соціальних послуг, медицини й освіти мають найвищі показники – близько 85% простору придатного для візків. Для пошти, банків і вокзалів – 75%, для магазинів – 60-70%. Однак, наявність адаптованих меблів та просторів для сповивання є вкрай низькою. Показник наявності універсальної вбиральні або туалету для людей з інвалідністю не перевищує 5-15% – це суттєво обмежує перебування людей з інвалідністю в публічному просторі. Низький рівень доступної тактильної інформації (близько 5-10%) обмежує самостійність людей з порушеннями зору. Показник готовності персоналу до коректної комунікації варіюється від 60% (у магазинах) до 80% (у поштових і банківських установах). Водночас низький рівень розуміння потреб користувачів може спричинити відчуження та неякісне обслуговування. Дружність до людей із тваринами-помічниками також залишається на низькому рівні.

У категорії «Паркінг та тротуар» основні виявлені проблеми – це відсутність паркомісць для осіб з інвалідністю та брак облаштованих понижень бордюрів у місцях перетину з проїжджою частиною. Це створює суттєві перешкоди для мобільності. Хоча більшість тротуарів достатньої ширини (80-100%), якість покриття подекуди незадовільна, особливо біля закладів культури та дозвілля.

Рис. 4. Безбар'єрність суспільно-значимих закладів та установ

Таким чином, попри окремі позитивні приклади, рівень безбар'єрності у суспільно важливих закладах громади залишається недостатнім. Серед основних проблем – відсутність нормативних пандусів, ліфтів, універсальних вбиралень, доступної інформації та паркомісць для людей з інвалідністю. Це обмежує автономність та доступ до послуг для значної частини мешканців громади, знижуючи рівень інклюзивності міського середовища.

Висновки. Проведене дослідження присвячене комплексній оцінці інклюзивності та безбар'єрності публічного простору малого міста в Україні на прикладі Гребінки. Розроблено та застосовано комплексну методику оцінки, що включає аналіз здебільшого архітектурної та інформаційної доступності. Здійснено кількісну та якісну оцінку рівня доступності різних типів публічних просторів Гребінки. Серед основних проблем, пов'язаних зі створенням безбар'єрного середовища як в Гребінці, так і в переважній більшості інших малих міст України, можна виокремити системне недооцінювання потреб маломобільних груп населення при проектуванні та облаштуванні міського середовища, відсутність комплексного розуміння безбар'єрності, критичну нестачу інформації про доступність об'єктів, потребу в переході від формальності до глибокого розуміння універсального дизайну, потребу в активізації громадського контролю за процесом створення безбар'єрності. Результати дослідження можуть бути використані органами місцевого самоврядування Гребінки для розробки стратегій та конкретних планів дій щодо створення безбар'єрного та інклюзивного міського середовища.

References

- Azin, V. O., Bayda, L. Yu., Hrybalskyi, Y. V., & Krasiukova-Enns, O. V. (2013). *Accessibility and Universal Design: A Handbook*. Kyiv. URL: https://ud.org.ua/images/pdf/Dostupnist_ta_universalniy_dizayn.pdf (In Ukrainian).
- Budegay, V. A. (2022). Essence of the concept "inclusion". *Humanitarian Studios: Pedagogics, Psychology, Philosophy*, 13(3), 34-39. DOI: [https://doi.org/10.31548/hspedagog13\(3\).2022.34-39](https://doi.org/10.31548/hspedagog13(3).2022.34-39). (In Ukrainian).
- Building and Construction Authority. (2016). *BCA's Universal Design Guide*. 2nd ed. Singapore. URL: https://www1.bca.gov.sg/docs/default-source/universaldesign/udguide2016.pdf?sfvrsn=1fdac12d_2
- Kochubei, T., & Levchenko, N. (2021). General principles for creating a barrier-free environment for people with disabilities. *Social Work and Education*, 8(2), 204-214. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.21.2.6>
- Kolchenko, K. O., Bayda, L. Yu., Hrybalsky, Ya. V., & Azin, V. O. (2012). *Disability and Society: Handbook*. Kyiv. URL: https://ud.org.ua/images/pdf/Invalidnist_ta_suspilstvo.pdf (In Ukrainian).
- Leshchuk, G. V. (2022). The concept of barrier-free in the theory and practice of inclusion. In *Inclusion in Action: Implementation Strategies in Ukraine and the World* (pp. 8-28). Ternopil: Osadtsa Yu. V. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/25418> (In Ukrainian).
- LUN.UA (2024). Barrier-free checklist. URL: <https://lun.ua/misto/checklist-barrier-free>. (In Ukrainian).
- Nalyvaiko, L. P., & Martseniuk, L. V. (2023). "Barrier-free Ukraine": problems and prospects. *New Ukrainian Law*, 4, 82-93. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.4.11> (In Ukrainian).
- Nazaryan, A. (2025). The current stage of the formation of an inclusive society and development barrier-free space in Ukraine. *Public Administration: Concepts, Paradigm, Development, Improvement*, 11, 90-99. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-11-90-99>
- Pomaza-Ponomarenko, A. L. (2023). Barrier freedom as a vector of the development of the public administration system in the sphere of ensuring equal citizens' rights. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, 5, 42-49. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.7> (In Ukrainian).
- Sergiyenko, I. H. (2023). Inclusive urbanization and sustainable urban mobility as tools for the implementation of the "National Strategy for the Creation of a Barrier-Free Space in Ukraine for the Period until 2030". *Scientific Notes of V.I. Vernadsky Taurida National University*.

Series: *Public Administration*, 34(1), 197-202. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/35> (In Ukrainian).

Sharma, A., & Kumar, K. (2022). A review of barrier-free design in built environment. *International Journal of Multidisciplinary Innovative Research*, 2(1), 33-37.

Stentsel, Ye. (2022). What is inclusivity and barrier-free? Inclusion in Ukraine. Beetroot Academy. URL: <https://beetroot.academy/blog/inklyuzivnist-ta-bezbariernist> (In Ukrainian).

Without Barriers (2021). Language Rules. URL: <https://bf.in.ua/rules/> (In Ukrainian).

Zaxid.net. (2024). Inclusivity and accessibility are must-haves for modern cities. URL: https://zaxid.net/inklyuzivnist_ta_dostupnist_must_have_suchasnih_mist_n1583354 (In Ukrainian).